ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE

Základní škola Karla Čapka, Praha 10, Kodaňská 658/16, příspěvková organizace

1. ÚVOD

Nárůst rizikového chování včetně zneužívání návykových látek v populaci mládeže a dětí školního věku se stává celospolečenským problémem. Děti patří k nejohroženější skupině. Proto je důležité zahájit primární prevenci právě v době základní školní docházky, poskytnout žákům co nejvíce informací o drogové problematice, šikaně, kyberšikaně, naslouchat jejich problémům a otevřeně s nimi hovořit.
Školní preventivní strategie se na škole zaměřuje prioritně na předcházení rozvoje rizik, které směřují k následným rizikovým projevům v chování žáků.
Proto naše škola připravuje a realizuje komplexní program primární prevence patologických jevů a rizikového chování, který se stal nedílnou součástí výuky.

2. POJMY PREVENCE A RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

Pojmem prevence rozumíme všechna opatření směřující k předcházení a minimalizace jevů spojených s rizikovým chováním a jeho důsledky. Prevencí může být jakýkoliv typ výchovné, vzdělávací, zdravotní, sociální či jiné intervence směřující k předcházení výskytu rizikového chování, zamezující jeho další progresi, zmírňující již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhající řešit jeho důsledky.

Pojem rizikové chování zahrnuje rozmanité formy chování, které mají negativní dopady na zdraví, sociální nebo psychologické fungování jedince a/nebo ohrožují jeho sociální okolí. Rizikové chování představuje různé typy chování, které se pohybují na škále od extrémních projevů chování „běžného“ (např. provozování adrenalinových sportů) až po projevy chování na hranici patologie (např. nadměrné užívání alkoholu, cigaret, kofeinu či nelegálních drog, násilí).

3. FORMY RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

Primární prevence rizikového chování u žáků v působnosti MŠMT se zaměřuje prioritně na předcházení rozvoje rizik, které směřují zejména k následujícím rizikovým projevům v chování dětí a mládeže:

- interpersonální agresivní chování - agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimedií, násilí, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofonie
- delikventní chování ve vztahu k hmotným statkům – vandalismus, krádeže, sprejerství a další trestné činy a přečiny
- záškoláctví a neplnění školních povinností
- závislostní chování-užívání všech návykových látek, netolismus, gambling
- rizikové sportovní aktivity, prevence úrazů
- rizikové chování v dopravě, prevence úrazů
- spektrum poruch příjmu potravy

- negativní působení sekt
- sexuální chování

4. CÍLE STRATEGIE

Hlavním cílem Strategie prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027 je prostřednictvím efektivního systému prevence, fungujícího na základě komplexního působení všech na sebe vzájemně navazujících subjektů, minimalizovat vznik a snížit míru rizikového chování u dětí a mládeže.

Dlouhodobé cíle

Základními cíli strategie primární prevence rizikového chování jsou:

- výchova ke zdravému životnímu stylu
- rozvoj a podpora sociálních kompetencí
- funkční informační systém, funkční systém vzdělávání školních metodiků, vícezdrojové a víceleté financování projektů primární prevence.

Střednědobé cíle

- vytváření a distribuce metodických materiálů
- zapojování rodin do života škol
- proškolení školního metodika v rámci specializačního studia školních metodiků prevence podle vyhlášky č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků a kariérním růstu

Cílem působení v oblasti prevence rizikového chování je dítě odpovědné za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku:

- posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům
- schopné dělat samostatná (a pokud možno správná) rozhodnutí
- schopné řešit, případně schopné nalézt pomoc pro řešení problémů
- s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám
- podílející se na tvorbě prostředí a životních podmínek

Krátkodobé cíle

Prevence rizikového chování u žáků zahrnuje především aktivity v oblastech prevence:

- násilí a šikanování
- záškoláctví
- kriminality, delikvence, vandalismu aj. forem násilného chování
- ohrožení mravnosti a ohrožování mravní výchovy dětí
- xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu
- užívání návykových látek (vč. opomíjeného alkoholu a kouření), anabolik, medikamentů a dalších látek
- netolismu (virtuálních drog) a patologického hráčství (gambling)
- diváckého násilí
- komerčního sexuálního zneužívání dětí
- syndromu týraných a zneužívaných dětí

- sekt a sociálně patologických náboženských hnutí

5. ZPŮSOB REALIZACE

Základními kompetencemi prevence v rámci podpory zdraví a zdravého životního stylu jsou:
- zvyšování sociální kompetence – rozvíjení sociálních dovedností, které napomáhají efektivní orientaci v sociálních vztazích, odpovědnosti za chování a uvědomění si důsledků jednání
- posilování komunikačních dovedností – zvyšování schopnosti řešit problémy, konflikty, adekvátní reakce na stres, neúspěch, kritiku
- vytváření pozitivního sociálního klimatu – pocitu důvěry, bez nadměrného tlaku na výkon, zařazení do skupiny, práce ve skupině vrstevníků, vytvoření atmosféry pohody a klidu, bez strachu a nejistoty
- formování postojů ke společensky akceptovaným hodnotám – pěstování právního vědomí, mravních a morálních hodnot, humanistické postoje apod.

Preventivní témata jsou nejčastěji frekventována v následujících předmětech: Přírodopis, dějepis, český jazyk, občanská výchova, rodinná výchova, fyzika, výtvarná výchova, pracovní činnosti.

Klíčové vyučovací oblasti na škole jsou:
- oblast zdravého životního stylu, např. výchova ke zdraví, osobní a duševní hygieně, správné návyky na trávení volného času
- oblast rodinné výchovy, např. postavení rodiny ve společnosti, správná výživa, zdravý vývoj a příprava na život

6. PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ

Ředitelka školy - sleduje efektivitu prevence rizikového chování. Sleduje problémy v kontextu celé školy a dělá personální a organizační opatření ke zlepšení vzájemného soužití ve škole. Svolává v případě potřeby výchovnou komisi za účasti zákonných zástupců, pedagogů, pracovníků orgánů péče o dítě, psychologů apod.

Výchovný poradce – společně s třídními učiteli řeší výchovně – vzdělávací problémy žáků, na základě diagnostiky poruch učení a chování podává se souhlasem rodičů žádost o vyšetření žáků v akreditovaných zařízeních.

Hlavní úkoly výchovné poradkyně:
- péče o žáky s výukovými potížemi a zdravotním postižením
- péče o žáky s výchovnými problémy
- spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou, speciálně pedagogickými centry a střediskem výchovné péče
- spolupráce při tvorbě individuálních vzdělávacích plánů, poradenská činnost v oblasti volby povolání, přestup na 2. stupeň ZŠ, víceletá gymnázia
- péče o vzdělávání žáků mimořádně nadaných
- poradenská činnost pro rodiče
- spolupráce se školním metodikem prevence

Školní metodik prevence - pomáhá žákům i rodičům řešit problémy, které souvisejí s rizikovým chováním. Vytváří Minimální preventivní program.
Školní metodik prevence: RNDr. Jana Milevská a Mgr. Jana Wagnerová

Hlavní úkoly metodika prevence:
- poradenská činnost – poradenství pro žáky i rodiče, zajištění péče odborného pracoviště
- informační činnost - zajištění besed, přednášek, seminářů, prevenčních programů
- metodická a koordinační činnost – vytvoření Minimálního preventivního programu

Školní psycholog – pomáhá žákům, rodičům i učitelům řešit krizové situace, které vznikají v souvislosti s výukou a školním prostředím.

Hlavní úkoly školního psychologa:
- péče o integrované žáky
- individuální případová práce se žáky v osobních problémech
- krizová intervence a zpracování krize pro žáky, pedagogické pracovníky a zákonné zástupce
- zjišťuje klima ve třídách – diagnostikuje výchovné i výukové problémy

Sociální pedagog - řeší sociální situaci žáků a její negativní dopady na vzdělávání, pravidelnou školní docházku, fungování základních společenských mechanismů v rodině a přítomnost základních sociálních a hygienických návyků u žáků.

Pedagogové - věnují se v rámci výuky rozvoji kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností, učí podle principů a metod v rámci koncepce školy. Věnují se při výuce rozvoji kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností, učí podle principů a metod v rámci koncepce školy. Provádějí průběžnou diagnostiku žáků a třídy, na pedagogických radách vzájemně hodnotí uplynulé období, konzultují případné problémy, navrhují opatření. Třídní učitel je v kontaktu se zákonnými zástupci žáků své třídy prostřednictvím třídních schůzek, osobních setkání a dalších možností komunikace.

Skupinová práce
Žáci spolupracují ve dvojicích, ve skupinách, ve skupinách napříč třídami. Učitel věnuje pozornost spolupráci ve skupinách, podporuje naslouchání, zapojení všech členů skupiny, reflektuje s žáky skupinovou práci a podporuje tak rozvoj kompetencí týmové práce, řešení konfliktu.
Žáci se učí vést diskuzi, vyjadřovat své názory, naslouchat druhým a vhodným způsobem reagovat na kritiku.
Jednou z možností je například vedení komunitního kruhu, ve kterém má každý právo diskutovat na základě pravidel diskuse, sdílet své pocity, obavy, radosti, zážitky, podněty k životu třídy, klást otázky.

Projektové vyučování a celoškolní projekty
V rámci projektů se žáci mohou blíže seznámit s děním kolem sebe a aktuálními tématy. Celoškolní projekt navíc podporuje spolupráci žáků napříč třídami. Žáci se navzájem poznávají

a dokáží spolupracovat starší s mladšími. Je to podstatný prvek prevence šikany starších žáků vůči mladším.

Komunikace se zákonnými zástupci, veřejností
Učitelé nabízejí všem zákonným zástupcům možnost individuální konzultace. Zákonní zástupci mají také možnost navštívit i výuku, tak poznávají prostředí školy a lépe tak chápou potřeby svých dětí ve škole.
Zákonné zástupce budou o programu informovat především třídní učitelé na třídních schůzkách. Informovanost bude zaměřena zejména na oblast prevence užívání návykových látek a šikany.

Pedagogická diagnostika
Učitel věnuje pozornost žákům, registruje signály o možném problému žáka a hledá příčiny a vhodné formy nápravy.
Pokud je třeba, spolupracuje se zákonnými zástupci a výchovným poradcem a dalšími členy ŠPP, kteří se zapojí do diagnostického a terapeutického procesu. Případně je využíváno dalších odborných institucí (PPP aj.)

Zveřejnění informací
Informace o důležitých telefonních číslech a adresy (linka důvěry atd.) a další informace vztahující se k tématům zařazených do MPP a jednotlivé krizové plány jsou umístěny na internetových stránkách naší školy.
Své dotazy a připomínky mohou žáci vkládat do schránky důvěry.

Webové stránky s tématikou školní šikany a kyberšikany
Společenství proti šikaně, www.sikana.org
E-nebezpeci pro učitele, www.e-nebezpeci.cz
Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

Kontakty
Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz
Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz
Internet poradna, www.internetporadna.cz
Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.horka-linka.cz
Poradna E-Bezpeci - poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na internetu, www.napisnam.cz

7. VYMEZENÍ CÍLOVÉ SKUPINY

Strategie je zaměřena na všechny žáky 1. - 9. ročníku základní školy, se zvláštním přihlédnutím k žákům ze sociálně slabšího a málo podnětného rodinného prostředí, žákům s nedostatečným prospěchem a s některými typy specifických vývojových poruch chování.

U pedagogů je další vzdělávání zaměřeno na celý tým, se zvláštním přihlédnutím k začínajícím pedagogům. Intenzivní vzdělávací aktivity jsou směřovány k pracovníkům, kteří zajišťují činnost školního poradenského pracoviště – výchovný poradce, metodik prevence, speciální pedagog, školní psycholog.

Do systému informování jsou zapojeni všichni zákonní zástupci. Zvláštní pozornost je věnována skupinám zákonných zástupců tříd, kde se vyskytly negativní jevy jako šikana, nebo výskyt drog. Individuální pozornost je pak věnována zákonným zástupcům žáků, u kterých byl zjištěn výskyt rizikového chování.

Veřejnost
Laická i odborná veřejnost má nepochybně vliv na vývoj jedince a je proto nezbytné aktivní zapojení veřejnosti do prevence rizikových projevů chování, a to prostřednictvím dostatečného informování a aktivitami specificky zaměřenými na tuto cílovou skupinu.

Pracovníci v primární prevenci rizikového chování
Předpokladem naplňování cílů v oblasti prevence a úspěšnosti primárně preventivních programů jsou vzdělaní a kvalifikovaní pracovníci v primární prevenci rizikového chování, kteří jsou vybaveni odpovídajícími znalostmi, dovednostmi a způsobilostmi podle úrovně, kterou v primární prevenci zajišťují.

8. ZNALOSTNÍ KOMPETENCE ŽÁKŮ

Po ukončení ZŠ by žáci měli umět:

- zvládat rozdíly v komunikaci s dětmi a dospělými
- definovat rodinu jako zázemí a útočiště
- v případě nutnosti přivolat pomoc
- vědět, na koho se mají obrátit v případě, že se cítí ohroženi
- používat vhodné způsoby chování při setkání s cizími lidmi
- jednoduchým způsobem odmítnout nabízenou drogu nebo věc od neznámé osoby
- rozpoznat projevy rasové nesnášenlivosti
- vědět, že jednání, které poškozuje práva druhých lidí, je nezákonné
- osvojovat si zdravý životní styl, poznávat hodnotu zdraví
- vyjmenovat zdravotní rizika spojená s kouřením, pitím alkoholu, užívání drog a zneužívání léků
- chápat, co je šikana a kyberšikana
- bezpečně se orientovat na internetu, chápat rizika spojená se sociálními sítěmi

9. METODY A FORMY

Program je na škole zaměřen na 1. – 9. ročník

- společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky a učiteli
- zvyšování zdravého sebevědomí žáků
- zkoumání a uvědomování si vlastní osobnosti
- vnímání individuálních odlišností dětí mezi sebou a přijímání těchto jevů
- nácvik vzájemné úcty, sebeúcty a důvěry
- rozvoj schopnosti diskutovat, komunikovat, řešit problémy a konflikty (například formou komunitního kruhu)
- rozvoj schopnosti klást otázky, umění vyjádřit svůj názor, umění říci „ne“

- navozování příznivého psychosociálního klimatu ve třídě
- osvojování a upevňování základních návyků v rámci ZŽS – hygiena, životospráva, sdělení základních informací z oblasti prevence experimentování s alkoholem a cigaretami
- základy etické a právní výchovy
- zaměření pozornosti na včasné odhalování specifických poruch učení nebo i jiných postižení
- všestranný rozvoj osobnosti žáka
- soustředěnost na včasné diagnostikování
- soc.-patologických problémů ve třídních kolektivech
- důraz na spolupráci se zákonnými zástupci
- široká nabídka volnočasových aktivit
- ekologická výchova
- návštěvy filmových a divadelních představení, koncertů, besed apod.
- účast v soutěžích výtvarných, sportovních, zdravotnických, dopravních atd. jako v předchozích letech

Ke zjištění aktuálního stavu sociálně negativních jevů ve škole jsou využívány dotazníkové práce třídních učitelů, připomínky dětí a školní samosprávy, schránka důvěry, třídnické hodiny, hodiny předmětů výchovného charakteru. Zjišťování je průběžné, v případě potřeby je přizvána pracovnice PPP.

10. VYHODNOCENÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE

Vyhodnocení celého programu bude prováděno v červnu daného školního roku. O programu však školní preventisté povedou průběžné záznamy, s jejichž výsledky budou pravidelně seznamovat vedení školy, ostatní pedagogické pracovníky a zákonné zástupce žáků.

Vyhodnocení se týká věcné podstaty realizace jednotlivých akcí a aktivit, dává přehled o počtech účastníků, finančních nákladech, schopnosti realizovat jednotlivé programy apod.

Vyhodnocení výsledků uskutečňovaného procesu změn:
- zhodnocení psychosociálního klimatu ve škole, kázně a případně i prospěchu žáků
- zhodnocení posunu v postojích a hodnotových systémech žáků
- zhodnocení výskytu rizikového chování ve škole

Proces změn bude vyhodnocován průběžně a trvale pomocí prostředků poskytujících zpětnou vazbu.

Tento dokument byl zpracován dle doporučení MŠMT – „Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027.“

Zpracovala Mgr. Jana Wagnerová